

TIDEN
ÄR EN DRÖM

DEL 2

Sverige 1880-1900

Manus och regi JAN LINDQVIST *Musik* HANS-ERIK PHILIP
Produktion STUDIO LADAN SVENSKA FILMINSTITUTET *Distribution* FOLKETS BIO

TIDEN ÄR EN DRÖM

DEL 2

Sverige 1880–1900

Den andra delen av filmerna om det moderna Sveriges framväxt, *Tiden är en Dröm Del 2*, ingår i ett projekt att skildra framväxten av vårt samhälle genom att använda fotografi som berättare. Den första delen, som omfattade perioden 1859-1879, hade premiär på hösten 1999. Den blev nominerad till bästa film det året och regissören Jan Lindqvist fick en Guldbagge år 2000 för kreativa insatser. Till året där på instiftades guldbaggeutdelning också för dokumentärfilm.

Filmerna bygger på den skatt av äldre fotografi som finns spridd runt om i landet. Ett omfattande researcharbete har gjort det möjligt att se hur fotografin, sedan dess uppkomst, skildrar landets utveckling. Praktiskt taget alla bildarkiv och samlingar runt om i Sverige har finkammats av Jan Lindqvist och hans medarbetare. Fram har växt en visuell historia, som tidigare varit okänd eller endast kunnat ses fragmentariskt. Resultatet betraktas av många som sensationellt och saknar internationell motsvarighet.

Del 2 var ursprungligen avsedd att sluta med år 1900. Då det varit svårt att få medel till den omfattande symfoniska filmmusik som skall ledsaga berättelsen har ambitionen skrinlagts och filmen avslutas nu med Stockholmsutställningen på Djurgården 1897. Den har normal långfilmslängd, 1 tim. 48 min.

SVERIGE 1900 – OFULLBORDAD SEKVENNS

Efter huvudfilmen visas för dem som är intresserade den ofullbordade s.k. Sverige 1900-sekvensen. OBS! Denna är endast försedd med skissmusik och visas därför endast i slutet sällskap för att undvika musiklicensavgifter. Medlemskort i "Sällskapet Tidens Vänner" erhålles i kassan. Sekvensen är 59 min lång.

MÖJLIGHET ATT SE DEL I

Det är många som hört av sig för att få se Del 1, Sverige 1859-1879. Speciella visningar kommer att genomföras av båda filmerna i följd, så att den som önskar se hela uppkomsten av det moderna samhället från 1850-talets mitt fram till 1900 kan göra det. (Tyvärr är Filminstitutet ännu inte färdigt med sin digitaliseringsanläggning, varför Del 1, som endast finns i 2st 35mm kopior, kommer att visas analogt.)

TIDEN ÄR EN DRÖM

DEL 2

Sverige 1880–1900

1880-TALET

Filmens berättelse tar direkt vid där Del 1 slutar, 1879.

1870-talets industriella uppsving förbyts i den första verkligt stora ekonomiska nedgången i världen, den som av ekonomerna kallats Den Stora Depressionen (inte att förväxla med 1930-talets depression), sannolikt uppkommen genom amerikansk överspekulation i järnvägar. Det blir lågkonjunktur och många människor börjar tvivla på industrialismen. Det är den stora emigrationens tid. Politiken blir reaktionär. Också intellektuella som Strindberg flyr landet. 1880-talet blir en tid präglad av stillhet, en återgång till tiden före industrialismen. Impressionismen slår igenom i måleriet. Den franske kompositören Eric Satie komponerar den ironiska för-impressionistiska musik som ligger som ackompanjemang till filmens 1880-tal.

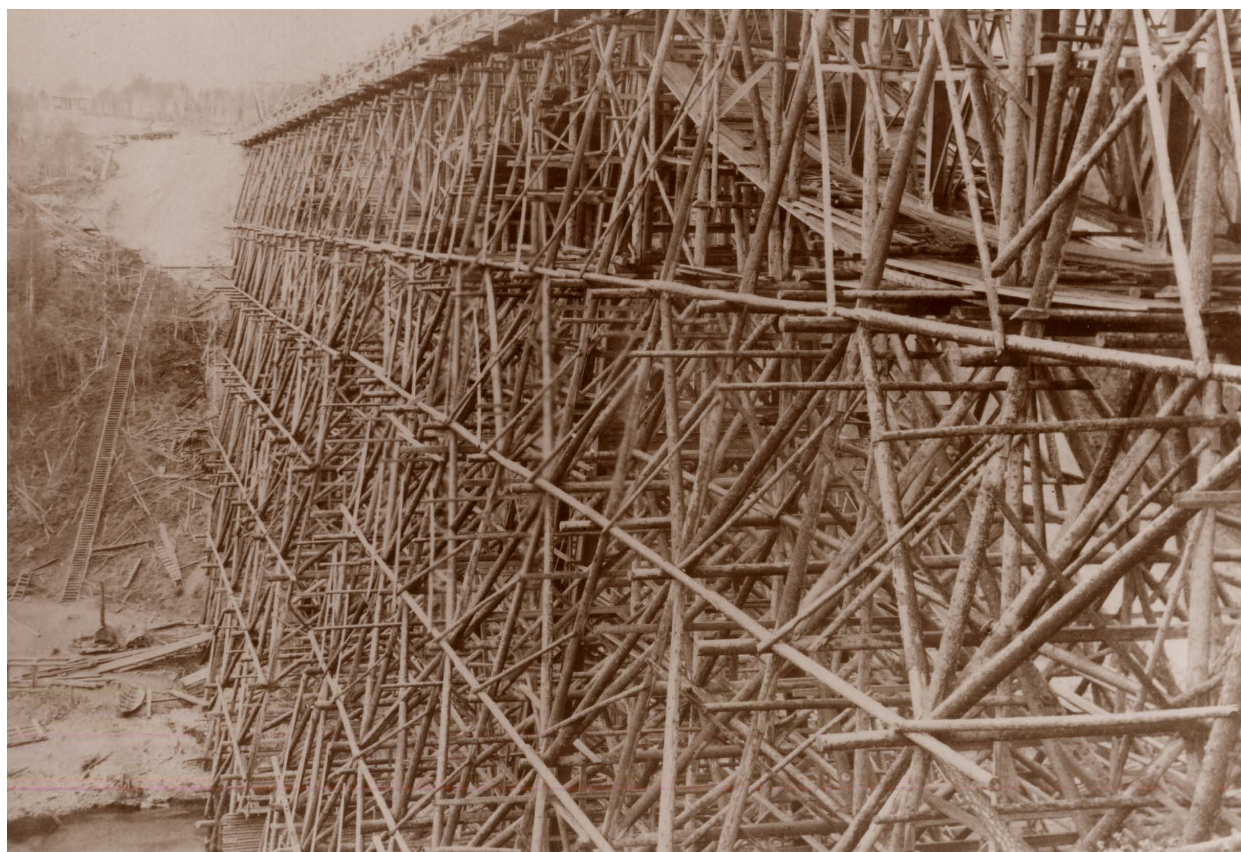
Men nödhjälpsarbeten sätts igång. Kapitalet, som tidigare satsats i industri, flyttas över i byggande. Det nya Göteborg tar form, liksom Karlavägen och Östermalm i Stockholm. De enskilda järnvägarna bär sig inte utan inlöses av staten. Hela järnvägsnätet slås samman till Statens Järnvägar. Kung Oscar den II blir en centralgestalt som på ångbåt och järnväg far runt till invigningar av nya banor och hamnar. Den "oscarianska tiden" är inne.

Göta kanal 1887. Motala Museum

De mest framträdande dragen internationellt när det gäller 1880-talet är den kolossala råvaruutvinning som blev resultatet av ångbåtarnas och framför allt järnvägarnas tillkomst och den kamp om kolonier som blir följden. Praktiskt taget alla naturfolkens områden annekteras av tidens stormakter, framför allt England och Frankrike. I Sverige bygger engelsmän en järnväg till Gällivare-Malmberget för att utvinna malm ur gruvor som de inmutat där.

1880-talet är den tidiga socialdemokratins tid. I början av decenniet bildar arbetarna de första konsumtionsföreningarna. Den 20-årige Hjalmar Branting och den unge Hinke Berggren börjar engagera sig politiskt. Vid decenniets slut bildas Arbetarpartiet Socialdemokraterna och 1890 hålls den första 1:a maj-demonstrationen i Sverige i Sundsvall med de berömda kraven på allmän rösträtt och 8 timmars arbetsdag.

Stambanan mot Norrland. Bro över Vindelälven 1891–92. Tekniska Museet Stockholm

1890-TALET

När 1890-talet börjar står Sverige redo att tidigt hänga på i en oerhörd ekonomisk uppgång som på ett fåtal år skapar det moderna samhälle vi lever i än idag. Gruvorna i Gällivare "nationaliseras" från engelsmännen och förs över till svenska industrialister (bl.a. Wallenberg). Tyskland går om England som Sveriges främsta exportland. Verkstadsindustrin byggs upp av ingenjörer och industriidkare som ger namn åt bolag som är verksamma än idag. Nästan alla de stora företag som tillhörde bilden av Sverige som fabriksnation, som Separator, Alfa-Laval, Sandvik och Nobels industrier, t.ex. Bofors, slår igenom vid denna tid. Som följd av fabriksystemet och järnvägarna växer städerna och landsortssamhällena i rask takt. Handeln ökar. En ny, burgen medelklass uppstår. "Grosshandlarepoken" är inne. Industrialiseringen av Sverige blir i alla väsentliga aspekter och i rasande takt genomförd. Kulmen nås vid den stora industriutställningen i Stockholm 1897, som avslutar huvudfilmen.

SVERIGE 1900

Men nästan hela befolkningen saknar fortfarande rösträtt. Och Sverige är fortfarande det land i Europa där de som lever av jordbruk utgör största delen av befolkningen. I två sekvenser som tillhör berättelsen, men som måste visas separat, då det inte funnits pengar att färdigställa dem med originalmusik (de är fortfarande endast försedda med skissmusik) genomförs bildberättelsen om det moderna samhällets uppkomst. I en ca 40 minuter lång sekvens, "Sverigesekvensen", skildras landet från Ven och Kåseberga i söder till Lappporten i norr. Selma Lagerlöf skrev 1902 Nils Holgerssons underbara resa inspirerad av dessa bilder, som Svenska Turistföreningen fick in genom fotografiska pristävlingar och som troligen utgör höjdpunkten inom svensk fotografi. Den nationalromantiska bilden av Sverige har uppstått. Sverige har blivit Vårt Land, en föreställning som sedan förmedlats till generationer svenskar. Men också en ny politisk faktor, arbetarrörelsen, har uppstått. Den 19 minuter långa sekvens som avslutar filmen, inledd med "1900-talets mödrar", skildrar dess usla villkor och de anspråk på medinflytande genom allmän rösträtt som likt en tickande bomb avslutar denna del.

Demonstration i Sundsvall 7/5 1899. Foto: troligen P. Wide. Medelpads fornminnesförening

NÅGOT OM DEL 3

Den epik som byggs upp i del 1 och del 2 har en naturlig avslutning i den allmänna rösträttens införande i Sverige 1918 (endast för män). Den sista akten i detta kollektiva drama i tid och rum saknas alltså. Del 3, som legat färdig som skiss sedan 1982 och vars bilder finns, men som saknat finansiering att färdigställa, skildrar den nu bortglömda men då intensiva kamp med årliga demonstrationer runt om i landet, storstrejk, polisvåld och framför allt de ryska revolutionerna, som ledde till att demokrati till slut och under stort motstånd infördes i Sverige, sent, och sist bland de nordiska länderna.

ANTAL FOTOGRAFIER I FILMEN

I filmen 1880–1897 ingår 412 stillbilder.

I Sverige 1900 ingår 141 bilder i den s.k. Sverigesekvensen.

I sekvensen om arbetarklassen 47 bilder.

Sammanlagt 600 fotografier!

NÅGRA KOMMENTARER OM TIDEN ÄR EN DRÖM DEL 2

Den fotografiska bilden är grunden i alla senare bildmedier som filmen, pressfotografen, televisionen och nu internet. Jag är därför stolt över att ha kunnat färdigställa två filmer som visar 1800-talets fotografiska avbildning av Sverige. De fotografier som då togs har ett speciellt värde, eftersom de föregår de senare medierna och aldrig har sammanställts till en helhet. En del väsentliga bilder, som inte är med i filmen, men som har ett kulturhistoriskt och fotografiskt värde och som filmats in, kommer att ingå i en eventuell BluRay-skiva som planeras.

Jag vill hjärtligt tacka dem som arbetat med filmen, ofta med alltför låg ersättning, och de stödpersoner som hjälpt mig att hålla ut och som arbetat för att skapa möjligheter att färdigställa denna del. Mitt tack går också till alla de kunniga personer på museer och privata arkiv som hjälpt till att få denna svenska visuella historia till stånd. Liksom de fotografer, som en gång tog alla dessa bilder. Tack också till mina tålmodiga närmaste.

Stockholm november 2014

Jan Lindqvist

Eriksberg, nuvarande Lärkstaden, Stockholm, 1890-tal. Foto: Severin Nilsson. Stockholms Stadsmuseum

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Manus och regi Jan Lindqvist
Produktion. . Studio Ladan AB / Svenska Filminstitutet
Producenter Klas Olofsson (Filminstitutet)
 Jan Lindqvist (Studio Ladan)
Filmkonsulent Lena Hansson
Produktionsledare Staffan Hedqvist
 Susanne Branner
 JanLindqvist
 Michael Hartin
Berättare Jan Lindqvist
Originalmusik Hans-Erik Philip
Filmfoto Pentti Tuupainen / Jan Lindqvist
Klippning Jan Lindqvist
Forskningsassistent Michael Hartin
Kopiering av fotografier Kurt Elmqvist
Bildinsamlingsfotografer Kalle Wetterström
 Kurt Elmqvist
Manusgranskning Maths Isacson
Ljudläggning Jan Alvemark / Jan Lindqvist
Speciella atmosfärer Per-Åke Dahlberg
Slutmix Owe Svensson (Studio 24)
 Gabor Paztor (Europa Sound & Vision)
Texter Anders Wepsalainen (Animagica)
 Palle Lindqvist
Laboratorium / Digitalisering Nordisk Film
 ShortCuts Stockholm
 Lasse Arwidsson
 Maria Andersson
 Per Legelius
 Johan Hjalmarsson

Ljussättning Thomas Barkenäs
Filmekonomi Marianne Spjuth
 Sonja Johansson
 Maritha Norstedt
Distributör Folkets Bio
Ansvarig utgivare Jan Lindqvist (Studio Ladan)
Premiär 21 november 2014 Zita Stockholm
Längd 1 tim 48 min
Format 1:1:66
Ljudsystem Dolby Digital 5:1

SPECIELLA TACK TILL

Lars Hasselberg, Per-Uno Ågren, Gunnar Smoliansky,
Carl-Henric Svenstedt, Göran du Rees, Peter Hald,
Ulf Berggren, Henrik Berggren, Kjell Frick,
Danilo Giannini, Mathias Bokinge, Nätverket för
Fotografisk Historia, Anette Rosengren, Eva Dahlman,
Vänner, nära och kära...

FILMSTÖD FRÅN

Konstnärsnämnden, Svenska Filminstitutet,
Stiftelsen Framtidens kultur, Film i Dalarna, Hagafilm

Orkester Helsingborgs Symfoniorkester
Dirgent Gustaf Sjökvist
Musikproducent Lennart Dehn
Inspelning Torbjörn Samuelsson
Musikmix Maurice Mogard
Piano Beniko Almgren Nakajima
Piano Eric Satie(Philips /Universal . . . Evelyne Crochet

Fotografen Sam Lindskog, ca 1900. Örebro Läns museum

ÖVRIG MUSIK

"Marknadsfolk"

Marie Länne Persson, sång

Andreas Svensson, oktavfiol

"Vi tala om Sällhetens Land"

Frälsningsarméns i Stockholms

3:e Strängamusikkår

"Arbetets söner"

Falu Messingsorkester

Arr: Roland Lindberg

Inspelning

Bo Persson Anders Larsson

"Broar"

Per Salo, piano

"Kora"

Maher Cissoko

Inspelning

Jan-Eric Persson

Studio Opus 3

"Krogmusik"

Felix Aneer, piano

"Barnvisor"

"Ria Ra", "Dansa I En Ring" "Bro Bro Breja

Göteborgs Symfonietta

Thomas Blanck

(Parlophone Music Sweden)

Slutmusik:

Tiden är en Dröm

Main Theme

Hans-Erik Philip

Själlands symfoniorkester

VI TACKAR FÖLJANDE MUSEER OCH ARKIV

Tekniska Museet

Järnvägmuseum

Jernkontoret

Nordiska Museet

Kungliga Biblioteket

Uppsala Universitetsbibliotek

Bernadottebiblioteket

Fotografiska Museet

Arbetarrörelsens arkiv

Riksarkivet

Frälsningsarmén

Svenska Turistföreningen

Länsmuseerna i

Jönköpings

Hallands

Skaraborgs

Gävleborgs

Västernorrlands

och

Norrbottens län

Stadsmuseerna i

Stockholm

Göteborg

Malmö

Borås

Motala

Sundsvall

Norrköpings stads arkiv

Borås stads arkiv

Svenska Cellulosa Aktiebolaget

Utländska arkiv:

Oslo Universitetsbibliotek

The New York Historical Society

Royal Geographical Society

Foreign & Commonwealth Society

folketsbio.se